

La Patum de Berga. Una altra visió

Albert Espelt

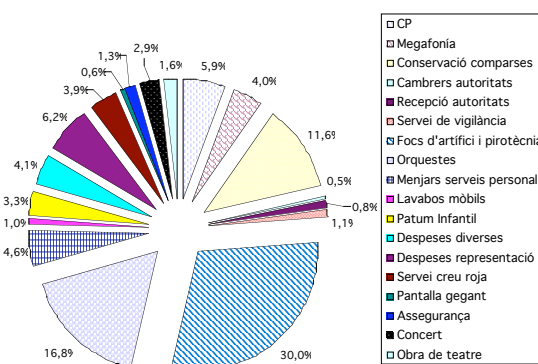
Un treball estadístic que estudia els costos de la festa i els ingressos que suposa per als bars de Berga. Tractant-se del primer estudi sobre l'economia patumaire sols hi consten els dos aspectes més obvis (bars i pressupostos) essent dues mostres del que hauria de ser un treball més complet.

Quan es parla de Patum se sol parlar d'aquella representació sacro-històrico-popular nascuda i derivada de les antigues representacions de teatre medieval o, com diu Mossèn Armengou al seu llibre La Patum de Berga, d'una celebració d'arrels medievals única, vivent que s'ha conservat intacta a través dels segles". Però pocs són els que s'han parat a pensar què és ara la Patum. Potser només l'antropòloga nord-americana Dorothy Noyes i algun altre autor aïllat han estudiat en els últims anys com és i com es viu la Patum avui dia, més enllà dels estudis històrics.

Actualment, la Patum és molt més que la festa per excel·lència de Berga. Cada any, Berga es mobilitza socialment i econòmicament per tal que la ciutat pugui tornar a vibrar amb tanta força o més que l'any anterior, i això té un cost. La Patum té un preu de ser, un preu que ha de pagar per poder tornar a sortir a la plaça. Si mirem els pressupostos anuals de la Patum que aprova l'ajuntament de Berga es pot observar com l'increment dels últims set anys, d'122,72%, ha estat espectacular, passant d'una despesa total de 78.621 euros el 1996 a una de 175.108 euros el 2003.

Algunes de les causes de l'augment són fruit de noves incorporacions al catàleg general de despeses de la festa, com la pantalla gegant que se situa a la plaça Viladomat, l'assegurança el concert de Patum. Tot que cal destacar que, en general, les despeses habituals han augmentat seu cost de manera considerable.

Suma de les despeses totals desde 1996

Font: Arxiu municipal de Berga

De totes les despeses generals de Patum, es poden establir tres blocs clarament diferenciats de la resta, que són els focs d'artifici i la pirotècnia, les orquestres i la conservació de les comparses, tal com

es pot veure en el gràfic de sectors adjunt. Així doncs, amb els resultats a la mà, es pot deduir, que, almenys segons els pressupostos fets públics per l'ajuntament de Berga, la Patum de Berga té la despesa més important en el que val fer-la, és a dir en la pirotècnia (fuets i focs), en les orquestres (principal ambientació de les comparses) i en la conservació de les comparses (senzillament vestuari, reconstruccions i conservació de les grans protagonistes).

Els costos de la Patum augmenten. I any rere any, per Corpus, hi ha més aglomeració de gent. La Patum es va fent cada cop més coneguda, i —gairebé com una causa insalvable— apareixen noves expectatives, noves necessitats que s'han d'intentar satisfer perquè la Patum agradi a tothom: als que gaudeixen saltant a la plaça, als que en tenen prou veient-la d'un tros lluny i als que vénen a Berga només per assistir a una festa multitudinària. Així doncs, podríem entendre que una de les causes del gran augment de la despesa municipal podria ser el flux de noves necessitats sorgides per l'augment de clientela de la festa berguedana.

A la taula adjunta, es pot observar una comparativa de l'augment de la despesa anual desglossada per les principals despeses, amb una comparativa de l'augment de l'IPC (Índex de preus al consum a Catalunya) interanual, durant els mateixos anys. Com que es desconeix els mesos en què es van fer les despeses, a la taula hi consta l'evolució de l'IPC de cada any i no el corresponent al mes de la Patum.

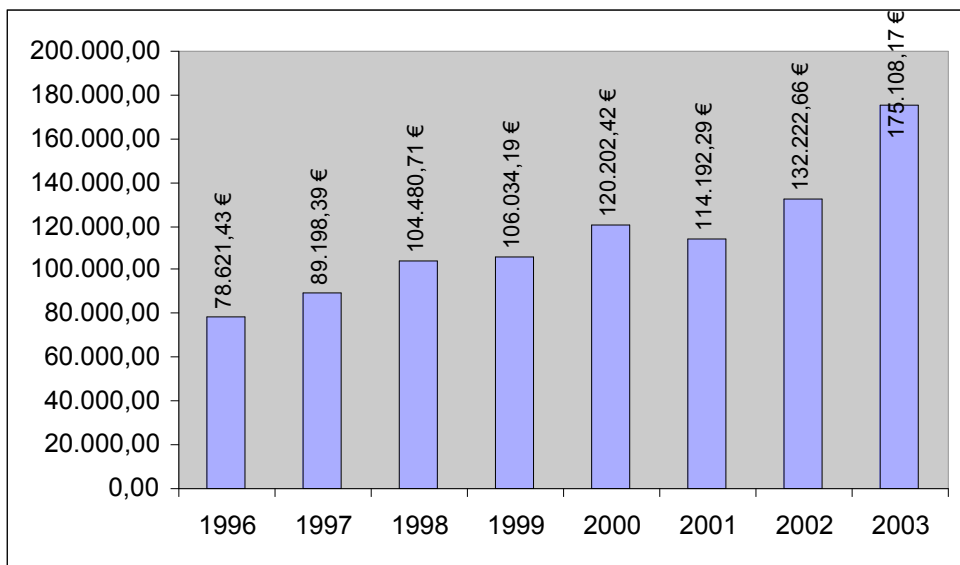
ANY	ÍNDEX IPC	Base 1996	Base 1996	Despesa Total Patum
1996	87	100	100	78.621,43
1997	88,9	102,18	113,45	89.198,39
1998	90,8	104,37	132,89	104.480,71
1999	93,4	107,36	134,87	106.034,19
2000	96,9	111,38	152,89	120.202,42
2001	108,74	124,99	145,24	114.192,29
2002	112,31	129,09	168,18	132.222,66
2003	116,27	133,64	222,72	175.108,17

A la taula, s'observa com la Patum ha anat superant cada any l'augment mitjà interanual de l'IPC. Si ens fixem en el 2003, l'augment de les despeses de la Patum respecte de l'any 1996 és gairebé quatre vegades més gran que l'increment del cost de la vida: un 33,64% de l'IPC contra un 122,72% de la despesa Patumaire.

Si desglossem l'augment del preu de la Patum en els costos més significatius de cada any, obtenim la següent taula:

ANY	BASE 1996	Publicitat	BASE 1996	Manteniment	BASE 1996	Pirotècnia	BASE 1996	Orquestres
1996	100,00	8.238,67	100,00	4.304,16	100,00	30.006,97	100,00	18.976,96
1997	123,14	10.144,94	156,74	6.746,45	105,89	31.774,22	84,40	16.016,97
1998	57,49	4.736,68	257,64	11.089,07	109,63	32.896,52	93,43	17.729,88
1999	59,33	4.887,95	434,98	18.722,12	116,65	35.003,62	62,23	11.809,89
2000	65,66	5.409,11	488,72	21.035,42	104,15	31.252,63	99,92	18.961,93
2001	65,66	5.409,11	331,63	14.274,04	102,15	30.651,62	98,18	18.631,37
2002	48,55	4.000,00	325,27	14.000,00	126,64	38.000,00	121,20	23.000,00
2003	126,31	10.406,49	484,28	20.844,40	140,07	42.031,79	141,92	26.931,16

Podem veure que, en la majoria dels casos, la Patum ha patit un procés inflacionista molt més gran que el global dels preus a Catalunya. Tot i així es constata que entre les principals despeses i l'IPC no hi ha una divergència extrema com en el cas de la despesa total, es troben variacions accentuades tant per un augment com per una disminució, fet que dóna suport a la hipòtesi del creixement global dels costos de la festa berguedana.

Els costos de la Patum de Berga van en augment. I així es veu reflectit en els pressupostos que l'ajuntament presenta cada any. Si observem l'evolució des de l'any 1996, podem veure que, llevat d'alguns anys, el cost de la Patum ha experimentat sempre una taxa de creixement positiva.

Florenci Torrents i Gonfaus, Interventor Hbtat. de l'Excm. Ajuntament de Berga, en relació a la despesa de la Festa de la Patum de l'any 2003, emet el següent; **Error! Marcador no definido.**

I N F O R M E :

Que les despeses suportada per la Corporació amb motiu de l'organització de la Festa, són les que a continuació es detallen:

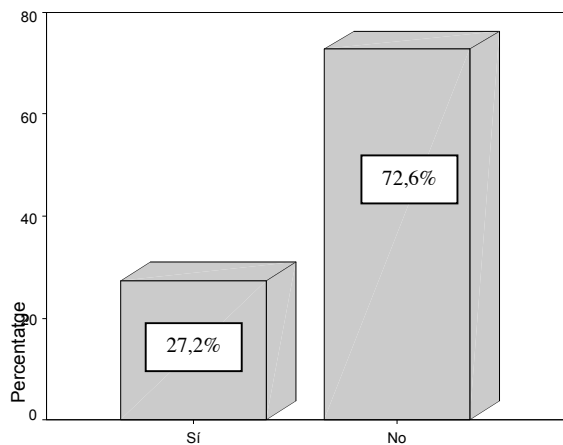
Concepte	Import
Publicitat, programes, cartells	10.406,99
Assegurança	2.215,75
Megafonia	1.599,87
Despeses comparses, manteniment, etc.	20.844,40
Cambrers recepcions	640,00
Despeses representació	12.169,41
Servei vigilància	6.171,12
Focs d'artifici i fuets	42.031,79
Orquestres	26.931,16
Apats personal serveis	3.668,71
Pantalla gran Pg. Indústria	5.226,96
Lavabos mobils	1.261,27
Patum infantil	4.696,37
Concurs Cartells	2.653,65
Diversos	4.349,55
Obra Teatre divendres Corpus	14.868,85
Concert Patum	8.232,32
Creu Roja, serveis	7.140,00
TOTAL	175.108,17

Es el que informo als efectes oportuns.
Berga, 10 de desembre de 2003.

Segons Albert Rumbo, historiador local i autor del llibre PATUM!, hi ha un document de 1725 conservat a l'Arxiu Històric Comarcal de Berga (AHCB) que ens mostra perfectament que ja aleshores la Bulla tenia una repercussió important no només a Berga sinó també a les localitats veïnes. Enmig d'unes notes generals que s'havien de tenir en compte durant l'Octava de Corpus llegim que "antes de deliberar los señores regidores lo fer las fiestas del Corpus ab la bulla, se ha de attendrer a la critica del temps, perquè com a causa de dita bulla se sol convocar molta gent en esta Vila, ja dels vehins com de altres forasters per causa de estar prop lo enemich o altrament se consulti a primer ab señor governador de las armas si se farà o no la bulla, y arreglarse al què dit señor governador disposara".

Com es pot veure en aquest text, se'n destaca la important afluència de forasters a la Patum. Amb la finalitat de veure com afecta la Patum a l'economia de Berga, es va realitzar un qüestionari, que es va distribuir a 22 bars de la ciutat. Els principals resultats de l'estudi estadístic són els que es detallen a continuació.

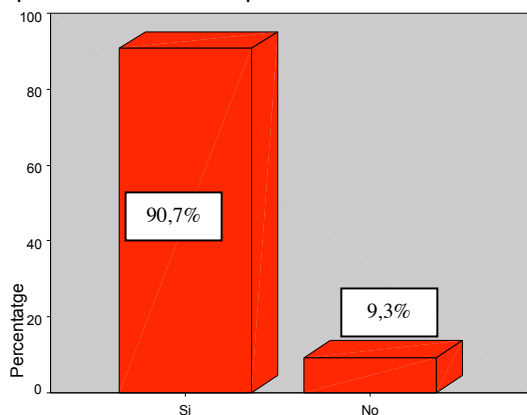
Un 72,6% dels bars creuen que els berguedans es comporten diferent que els forasters. Segons els establiments, els berguedans són més respectuosos, més amables i més fidels als bars durant les festes del Corpus. Per contra, els berguedans es veuen més negatius a l'hora de passar comptes econòmicament.

El comportament Berguedà és el mateix que el forester?

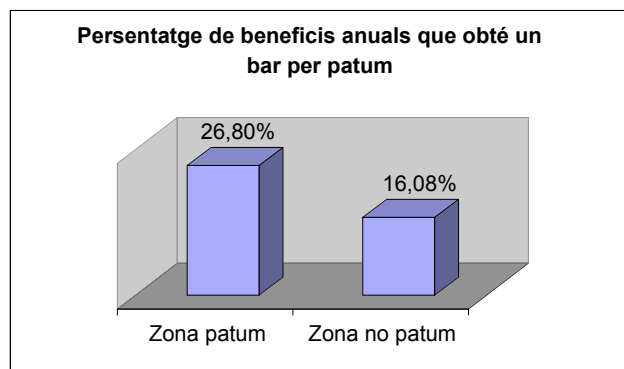
En el treball de camp, també es van tractar aspectes que tenen a veure amb el futur de la festa. La Patum sempre ha estat un dels principals capitals de Berga, i per això, tothom en té la seva opinió particular. Hi ha temes en què hi ha un consens gairebé absolut, com el fet que la Patum pugui ser Obra Mestra del Patrimoni Oral i

La patum hauria de ser patrimoni de la humanitat?

Immaterial de la Humanitat. El 90,7% dels bars creuen que la Patum hauria d'aconseguir el títol. El resultat és molt coherent amb el fet que el 81,9% creu que la Patum serà un factor determinant en el desenvolupament econòmic de Berga. Així doncs, es veu la Patum com un dels motors de l'economia de la ciutat.

El repartiment dels beneficis als bars de Berga durant el Corpus varia molt depenent de si el bar es troba pròxim o allunyat de la zona de la festa. Els bars de la que podríem anomenar zona Patum (és a dir els bars que es troben dins el recorregut de la Patum) admeten que fan un quart dels beneficis de tot l'any en els cinc dies que dura la festa. Per contra, els bars que no entren a la zona Patum només recapten el 16% del total anual.

Tant els bars de la zona Patum com els bars de la zona no Patum fan els màxims ingressos el dissabte de Corpus, que és el dia de més afluència de visitants a la ciutat. En general, el nombre de clients ha augmentat al llarg dels anys entre un 21 i un 40%. Les edats dels clients actuals, segons els responsables dels establiments, són d'entre 16 i 45 anys.

L'estudi també ha volgut comprovar si la diferència entre els bars de la zona Patum i els de la zona no Patum és important o no, és a dir, si hi ha segments destacats entre els bars de Berga, si podem distingir els establiments de la ciutat segons les variables demanades a l'enquesta. La conclusió és que sí. Mitjançant un anàlisi tipològic no jeràrquic sobre variables prou significatives, es poden distingir tres segments de bars clarament diferenciats.

En el primer segment, hi distingim els bars dins del focus Patum. Creuen majoritàriament que ha augmentat el nombre de clients, que els bars no s'han d'actualitzar, que la Patum reactivarà l'economia de Berga. Opinen que tots els bars de la ciutat augmenten els beneficis durant la Patum i també pensen que el trajecte del passacarrers no hauria de canviar. El segon segment, el conformen els bars de zona intermèdia. No creuen que hagi augmentat la clientela, opinen que els bars de Berga s'haurien d'actualitzar i tenen poques esperances que la Patum reactivi l'economia de Berga. Opinen, això sí, que tots els bars de Berga augmenten els beneficis i accepten que el trajecte no canviï. I, per últim, trobem el tercer segment, en què hi ha els bars més allunyats de la zona Patum. Són els establiments que anomenem bars no Patum. Pensen que no ha augmentat la clientela, que els bars de Berga no s'han d'actualitzar, que la Patum reactivarà l'economia de Berga, i que no tots els bars de la ciutat augmenten els beneficis. També opinen que el passacarrers hauria de canviar el trajecte, sobretot per a beneficiar a tots els bars de la ciutat.

En conclusió, es pot dir que la Patum és una festa creixent, i que encara es troba lluny d'arribar a la maduresa econòmica. S'esperen onades de visitants a la plaça, nous salts de Patum amb la plaça embotida i a rebentar. Seria bo preguntar-se sobre la necessitat de buscar noves vies perquè tots els bars de Berga obtinguessin un tros d'aquest pastís, ja que com diu Ramon Felipó en un dels seus articles publicat el 14 de Juny del 2001 al regió 7, els nans nous i l'àliga ballaren a Manresa "elements sols de la festa havien anat sovint i diverses vegades a fora de la ciutat i no havia passat mai res de res" encara que segons Felipó, això podia semblar un sacrilegi.

Com escriu l'historiador local Josep Noguera al seu llibre Visió històrica de la Patum, "els berguedans sabien que la Patum era quelcom important i, pel que veiem, els semblava un bon reclam per

atreure visitants, atenent l'espectacularitat del conjunt de festes de l'Octava de Corpus. Hi ha un moment que, potser conscients de la seva originalitat, volen primar-la per damunt de les altres festes que se celebraven a la ciutat". Doncs, actualment, ja se sap que la festa atreu visitants, la Patum ha esdevingut la festa per excel·lència de Berga i gairebé amb tota seguretat la festa més cara de Berga. Ara bé, si el que es plantejaven a finals del segle XIX era atreure visitants de Catalunya, o tot just de les comarques veïnes, actualment es lluita per entrar al catàleg internacional amb el títol d'Obra Mestra del Patrimoni Oral i Immaterial de la Humanitat.

NOTA: Aquest article fa referència a un treball acadèmic realitzat durant el curs 2003-2004 per a la llicenciatura d'Investigació i tècniques de mercat de la Universitat de Barcelona. El treball molt més extens es pot consultar a l'AHCB sota el nom de LA PATUM DE BERGA. Una altra visió.

Molts agraiments al Doctor Jaume Farràs per la seva ajuda durant la realització del treball.

Dades de l'enquesta:

Població: 118 bars de Berga (locals que es consideren atractius per a l'estudi)
Mostra: 22 Bars de Berga
Afixació proporcional: { ZONA PATUM: 10
{ ZONA NO PATUM: 12
Error de mostratge: -----
Marge d'error: '-----

Bibliografia:

- Sansalvador, Antoni, *la Patum*, Barcelona, 1916.
- Amades, Joan, *La Patum*, Barcelona 1932.
- Armengou, Josep, *La Patum de Berga*, 1994.
- Farràs Jaume, *La Patum de Berga*, Barcelona 1992.
- Noguera Canal, Josep, *Visió històrica de La Patum de Berga*, Barcelona, 1992.
- Noyes Dorothy, *Fire in the Plaça: Catalan Festival Politics after Franco*, Philadelphia, 2003.
- Rumbo, Albert, *Patum!*, Berga, 2001.
- Felipó, Ramon, *Bibliografia i discografia de la Patum*, l'Erol, suplement 2 Berga, 2003.

Albert Espelt

Diplomat en Estadística per la Universitat de Barcelona

Llicenciat en Investigació i tècniques de Mercat per la Universitat de Barcelona